

MESTHRIE, R. (ed.) (2001) *Concise Enciclopedia of Sociolinguistics*. Oxford. Elsevier

L'any 1993 la comunitat lingüística va poder gaudir de la publicació de l'*Encyclopedia of Language and Linguistics*, una vasta obra de deu volums en què el lector es pot documentar sobre temàtica diferent relacionada amb la lingüística en sentit ampli. Vuit anys després, i sota la direcció de R. Mesthrie, ha sortit a la llum la *Concise Enciclopedia of Sociolinguistics* (CESO), que aplega en un únic volum la informació sobre sociolingüística que es troba a l'*Encyclopedia of Language and Linguistics*. Tal com era d'esperar, a la CESO s'han ampliat, revisat i actualitzat les dades de la primera enciclopèdia: en el resultat final, dels cent noranta-vuit articles i vuitanta-vuit ressenyes biogràfiques que la conformen, un centenar són produccions totalment noves respecte a l'obra de 1993.

La CESO conté dos tipus d'informació: una centrada en les branques de la sociolingüística i en la seva definició en el sentit més estricte, i l'altra encaminada a presentar diverses aplicacions d'aquesta disciplina. Aquestes dues perspectives s'entrellacen en deu seccions de diferent llargada que apleguen diversos enfocaments de la sociolingüística mitjançant articles relativament breus escrits per especialistes en cada matèria. Succintament, el contingut de les deu seccions és el que segueix:

Fonaments de la societat i del llenguatge presenta una definició concisa de conceptes claus de la llengua i la societat a través de diferents disciplines com ara la lingüística, sociologia, antropologia i psicologia social. Més concretament, s'hi desenvolupen temes com les actituds i els compor-

taments dels parlants, la comunicació, la competència comunicativa, el multiculturalisme, les gramàtiques descriptiva i prescriptiva, la socialització, la sociolingüística del llenguatge de signes, la comunitat de parla, etc. Són especialment interessants els capítols dedicats a la definició de bilingüisme des de la perspectiva de l'individu o la societat (en situacions de contacte de llengües, societats multiculturals, etc.), així com l'apartat que presenta els punts essencials de l'obra de Saussure com a base del desenvolupament posterior de diferents branques de la lingüística, entre les quals es troba la sociolingüística.

Llenguatge i interacció desenvolupa els principis de la conversa i se centra en aspectes que han tingut una incidència important en la lingüística al llarg de les dues darreres dècades: l'anàlisi de la conversa, les màximes conversacionals, els principis de cooperació, el llenguatge entre pacient i metge, la cinèsica, la comunicació fàtica, l'acomodació lingüística, la teoria dels fets de parla, l'estructura i interacció de la comunitat sorda, el discurs a través de diferents contextos lingüístics i culturals, el llenguatge a la feina, l'etnografia de la comunicació, l'etnometodologia, etc.

En les seccions tercera i quarta de l'enciclopèdia s'exposen diferents aspectes que es relacionen amb la variació lingüística. A *Variació en el llenguatge: estils, situació, funció* es presenta la definició d'alguns termes que permeten explicar la variació lingüística: codi lingüístic, context, gènere, registre, estil. També es defineix diglòssia i es caracteritzen lingüísticament els mots tabú i els insults. A més a més, es fa referència a l'ús del llenguatge en camps específics com ara la publicitat i els mitjans, la religió, els negocis, les lleis, les institucions, la medicina, internet, la literatura, etc. D'altra banda, *Variació i canvi lingüístics: dialectes i grups socials* conté dos blocs temàtics importants: un tracta les diferències lingüístiques d'una llengua segons els grups socials, i també segons la classe, el gènere, l'ètnia i la religió; s'hi troben capítols dedicats, per exemple, a la caracterització lingüística dels joves, dels gais o fins i tot a la descripció d'una llengua com a objecte de burla. El segon bloc temàtic d'aquesta quarta secció se centra en el variacionisme i s'hi desenvolupen aspectes com la variació sociolingüística, el canvi lingüístic, l'adquisició de la llengua, el canvi sintàctic i el canvi fonètic, la llengua rural i urbana, el vernacle, la definició de la sociofonètica, etc.

Contacte de llengües se centra en la concepció que moltes vegades els sistemes lingüístics es veuen influenciats per l'acció d'altres llengües. Els capítols d'aquesta part desenvolupen aspectes com l'adquisició lingüística i el bilingüisme, els préstecs, el canvi de codis (ja sigui a través de models discursius, sociopragmàtics o estructurals), el contacte de llengües, les llengües amenaçades, l'anglès com a llengua estrangera, l'interllenguatge, les koinés, la lingua franca, els pidgins i els criolls, etc.

En les tres seccions següents es connecta la sociolingüística de manera interdisciplinària amb la sociologia, la política i l'educació i s'hi presenten bastants capítols dedicats a diferents aplicacions de la sociolingüística:

Llenguatge, poder i desigualtat es troba a cavall entre la lingüística i la sociologia. S'hi desenvolupen aspectes com discriminació i llenguatges minoritaris, conflicte lingüístic, lingüicidi, imperialisme lingüístic, manipulació, teories marxistes del llenguatge, llenguatge i política, llenguatge i poder, poder simbòlic i llenguatge.

Planificació lingüística, política i pràctica presenta una visió global sobre com les llengües es desenvolupen per tal d'arribar a ser útils en diferents societats que s'adapten als nous progressos. En aquest sentit, són esperables capítols sobre l'estàndard, els diccionaris, els llenguatges artificials i internacionals, el desenvolupament del llenguatge, els models de planificació lingüística, la llengua nacional i oficial, l'ortografia, la política de les escoles de llengua, els estats multilingüals, o el retrocés en el canvi de llengües. Concretament, en aquest últim capítol, es fa referència a diferents llengües entre les quals figura el català.

Llenguatge i educació, també connectada directament a diverses aplicacions de la sociolingüística, se centra, sobretot, en la relació entre llengües i escola. En aquesta secció s'hi apleguen diferents propostes de diferents camps de la sociolingüística per tal d'aportar idees sobre quina llengua s'ha

d'ensenyar a les escoles, ja sigui a través de les actituds que han d'adoptar els mestres davant la variació lingüística, l'estàndard, els subestàndards, criolls, pidgins, subdialectes i llengües amenaçades, o a través de les polítiques educatives i la planificació lingüística de diferents estats (en aquest apartat es presenta la situació de les polítiques educatives en algunes llengües del món, entre les quals figuren el basc i el català). També s'hi troben capítols dedicats a la descripció del llenguatge dels infants, del fracàs escolar quan va connectat a mancances lingüístiques, de les diferències lingüístiques i educatives en els sexes, de la llengua de l'escola i de casa i de l'oralitat i l'escriptura.

Les últimes parts de l'enciclopèdia es basen, fonamentalment, en qüestions metodològiques i professionals. D'una banda, a *Mètodes de la sociolingüística* es presenten, de manera introductòria, diferents aspectes sobre el mètode de recollida i de tractament de les dades i sobre l'estadística. En aquest sentit, són especialment interessants els capítols dedicats a l'evolució històrica i l'aplicació dels corpus lingüístics, als problemes de la recollida de dades i l'obtenció de dades fiables, a l'aplicació del mètode etnogràfic, als mètodes d'anàlisi del variacionisme, de treball de camp en les comunitats de parla i a la paradoxa de l'observador. Des d'una òptica més quantitativa, són imprescindibles els articles dedicats a l'estadística, sobretot el que explica el model estadístic que ha seguit el variacionisme. A més a més, les aportacions sobre l'escalament multidimensional, l'escalament o la sociometria permeten observar altres maneres de quantificar les dades i d'interpretar les realitats lingüístiques no tan conegudes des de la sociolingüística de la variació. En aquest bloc, per bé que hi hagi una molt bona introducció als models estadístics del variacionisme, crec que hauria estat interessant trobar alguna referència als programes que tradicionalment s'han usat en la sociolingüística variacionista: VARBRUL i GOLDVARB, tot i que una breu explicació de VARBRUL es pot trobar a la secció quarta.

La secció titulada *La Professió* presenta un estat de la qüestió actualitzat sobre els diaris, societats, conferències i centres dedicats a la sociolingüística entesa com a professió. S'hi poden trobar capítols destinats, per exemple, als recursos sobre sociolingüística que es troben a internet, o a la presentació de les associacions relacionades amb la sociolingüística, amb informació sobre les seves activitats principals, la pàgina web, publicacions, etc. En la mateixa línia, també és molt útil el capítol dedicat a l'exposició detallada, classificada i crítica de les principals revistes relacionades amb la sociolingüística.

Aquesta secció es clou amb vuitanta-vuit notes biogràfiques de sociolingüistes que han elaborat treballs de reconeixement internacional. Cadascun dels perfils conté una breu explicació sobre la trajectòria científica de cada persona i una llista de les seves aportacions bibliogràfiques més rellevants, juntament amb alguna referència bibliogràfica de què hagi estat objecte, si s'ha donat el cas.

La CESO, de més de mil pàgines, constitueix una obra cabdal tant per al públic especialitzat com per al llec en la matèria atès que presenta la sociolingüística des de totes les seves branques i amb una gran interdisciplinarietat. A més a més, els termes tècnics hi estan tractats científicament i amb una solidesa admirables. En un altre ordre de coses, tot i la dificultat metodològica que comporta agrupar les diferents aportacions de cada autor en apartats més grans, la classificació dels articles en seccions temàtiques és molt reeixida i permet situar el lector en diferents subdisciplines i fer-se una idea general de la interdisciplinarietat que les envolta i de les característiques que els són pròpies. Els índexs d'autors i temàtics permeten, al mateix temps, trobar informació sobre aspectes concrets, tal com s'espera en una enciclopèdia convencional.

Aquesta enciclopèdia, tanmateix, és entesa fonamentalment des del món anglosaxó, i, per bé que hi hagi algunes referències a altres llengües no relacionades amb aquest àmbit, com és el cas del català i del basc, s'hi troben a faltar més comentaris i fitxes bibliogràfiques referides a aportacions de països de parla no anglesa.